

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

Х А М Л Е Т.

Трагедија у 5 чинова, од Вилема Шекспира с енглеског превео др. Лаза Костић.

(Наставак.)

ДРУГИ ЧИН.

Друга појава.

Соба у двору. Улази *Краљ, Краљица, Розенкранц, Гилденстерн*, и слуге.

Краљ.

Здрав Розенкранче, Гилденстерне, здрав. Не жељасмо вас само видети, но требамо вас, за то поруку пожурисмо. Чули сте јамачно о Хамлетову прерушају; да ни с поља није ни изнутра тај, што до сад беше. Што би било то, ван очине му смрти, што му је занело тако расудак и свест, не могу знат: Ја молим оба вас, одрасли ви сте од малена с њим, и сазнали сте младачку му ћуд, па остан'те у двору нашем ту на неко време; дружите се с њим, веселите, проводите се с њим, мотрите, куп'те сваком приликом, да л' њега незнан какав мори јад, да сазнавши га, нађемо му лек.

Краљица.

Вас, господо, почешће спомиње, на свету нема душе јамачно милије њему. Свидели вам се по доброј вољи бити милосним, те пробавити с нама који час, да нада наша успе корисна, ваш поход биће тако награђен к'о краљ што може.

Розенкранц.

Величанства вам, господарска је над нама вам власт, приличнија вам вољи заповест но молба.

Гилденстерн.

Инак ми емо послушни; предајемо се, снагу своју сву,

на службу вашу вама под ноге, на заповест.

Краљ.

Захваљујем вам, драга господо!

Краљица.

Господо драга, ја захваљујем: и молим вас, потраж'те одмах мог прерушеног сина. — Тамо ви, господу ту одвед'те Хамлету.

Гилденстерн.

Да Бог да му наш поход и наш труд користио и пријао.

Краљица.

Амин, да!

(Оду *Розенкранц, Гилденстерн* и неке слуге.)

Улази *Полоније.*

Полонијг.

Из Норвегије посланици вам, мој добри краљу, сретно ту су већ.

Краљ.

Ти увек рађаш добре вести.

Полоније.

Да!

Мој господару, круно милосна, док држим душу, дужност држаћу, и Богу свом и светлом краљу свом: па мислим ја (већ ако мозак мој у нову мисао није смео траг) да нађох узрок за шт' се Хамлет смео.

Краљ.

Ох, о том збори, радо слушам то.

Полоније.

Пре чујте посланике; моја вест нек' спас буде части великој.

Краљ.

Почаст' их сам, доведи амо их.

(Оде *Полоније.*)

Дознао је, вели, драга Гертрудо,
раздешености узрок сина твог.

Краљица.

Бојим се, да је један те један!
Смрт очина и наш пренагљен брак.

(Враћа се *Полоније* са *Волшимандом* и *Корнелијем*.)

Краљ.

Испитаћемо. — Здраво, пријани!
Па, Волтимае, шта наш норвешки брат?

Волшиманд.

Све лепе жеље отпоручује.
На прву бојни обустави смер
синовца свог; а чињаше му се,
да на Пољака мисли напасти,
но, боље гленув, нађе одста,
да би на вашу светлост; — увређен, —
што болест, старост, немоћ његова
да служи превари, нареди хапе
на Фортинбраса; овај дође сам,

покаран краљем он на послетку
обећа стрицу своме, никада
на круну вашу руку не дићи.
А стари Норвег, у радости сав,
три тисућ' круна годишњих му да;
војнике пак што беше скупио,
повест' му на Пољаке наложи:
Са молбом даљом, изложеном ту,

(пружа лист)

допустити да благоволите
те војске пролаз краљевином вам,
са јемствима и уступцима тим,
што овде пише.

Краљ.

Предлог нам је драг.

У zgodни час прочитаћемо га,
помотрит' ствар и одговорити:
За сад вам хвала за успешан рад.
Одмор'те се, па дођ'те до вече
на част код мене.

(Оду *Волшиманд* и *Корнелије*.)

(Наставиће се.)

Српско народно позориште

Српско народно позориште отпочело је своје делање у Суботици 1. (13.) априла, а довршило га је 21. маја (3. јуна), дакле бавило се равно седам недеља. За то време давано је 28 представа и једна корисница целој дружини.

Није нам намера, да се овом приликом упустимо у претрес и оцену спреме и приказивачке вештине појединих чланова и чланица на по се, него да изнесемо кратку реферату о раду и успеху како у материјалном тако и у погледу моралном, а при томе употребимо ову прилику, да изнесемо колико наше индивидуалне назоре, толико да изрази дамо оном општем миљењу месне српске публике, што се тиче садањег стања наше позоришне дружине, даље, да на основу овом приликом и приликом претпоследњег бављења наше позоришне дружине стеченог искуства поведемо јавну размену мисли, и тиме дамо повода меродавним личностима, да се побрину о попуњавању оних недостатака, што се све то већма указују, и о уређењу и реформисању оних одношаја, што засецају не

само у напредак дружине него јој сметају, да се одржи на оној висини, на којој је била тек пређе неколико година.

Дакле прво о материјалном резултату.

Претплатом се цела српска публика лепо одазвала, но они други приходи што долазе од нередовних посетилаца — већином несрпске публике — на жалост, не беху такви као што се то у месним околностима рачунати може, где је несрпска публика велика, и која је до сад, ако не из другог разлога, а оно из љубоштитства увек на изменце бар по неколико пута похађала наше позориште.

Тешко је испитивати узроке. Премда би се могло с правом навести и та околност, да тек што се извукше мађарски глумци, одмах дођоше наши, тако, да се публика није ни одморила од зимске сезоне, која је ове године *необично дуго трајала*, те тако и овдашњу публику материјално подобро испришала. Дружина је приспела у неударно време, њихове велике недеље. Није давала представе пуних седам дана, а то је све морало неповољних

последнца имати. Даље је сметало и изборно кретање. Као што рекох премда све то треба имати на уму, ипак не смемо игнорovati факт, да наше позоришно друштво ове године није било кадро у оној мери прибавити себи привлачне снаге према страниј публицы, у каквој му је то досад испадало за руком, пошто су ти захтеви (врло природно) увек већи.

Тиме смо довршили извештај о материјалном успеху, а сада да пређемо на спрему наше позоришне дружине у опште. У главноме и са појединим представљачима и представљачицама и са ансамблом можемо бити задовољни. Млађе снаге побуђују у нама оправдане наде. Од срца се радујемо подмлатку, али у садашњој организацији наше позоришне дружине, као такве, не налазимо довољно гаранције, да ће подмладак тај моћи постепено, али сигурно напредовати и усавршавати се. Рекох, да смо са целином задовољни, али не хтедох тиме рећи, да нисмо још пређе и задовољнији били. Напротив, без устезања морам изјавити, да наша позоришна дружина, као таква, за ове последње три година једва је што напредовала. У том мом индивидуалном мњењу утврђује ме и један део наше месне интелегентне публице, на чије се назоре мора рефлектовати, а осим тога и један месни критичар г. др. Сиклаји, који је у месном мађарском листу „Сабадшагу“ за цело време бављења наше дружине симпатично и објективно писао реферате (а то је већ чинио и пре 3 године) и са највећом хвалом признавао праве уметничке приказе наших првих снага, рекавши за Ружића и Лукића, да би се с њима и већи народи могли подићи. Споменути критичар у својој завршној реферати вели од речи до речи ово:

„Посматрајући целу радњу српске позоришне дружине, можемо рећи, да је друштво добро организовано — *премда је слабије него пре три године*. Глумци су интелегентни и већином нису једностранни. Сценарија је увек добра. У погледу репер-

тоара пак имамо много замерити. Много је превода, а међу њима нема ваљаног избора. С друге стране пак морамо с хвалом признати, да се и класичне ствари култивују. Са највећим интересовањем очекивамо оригиналне производе, но преварисмо се у нади, јер приказиване ствари, иако живе игре, истина, занимају публику, али иначе, немају велике вредности. Док српска литература у народном епосу стоји на лепој висини, па такођер и у лирици, дотле српска драма очекује још свог раденика.“

У погледу недостатака и разних других одношаја дало би се много дискутовати, ми ћемо пак само у кратко у свези са овим извештајем да их споменемо. То је предмет, који заслужује да се о њему једном у јавности поведе размена мисли. Не чинимо никакве услуге самој ствари, ако с године у годину муком прелазимо преко оних недостатака, који руше углед и стечено лепо име нашег позоришта. Зар ћемо скривеним рукама гледати, да нам свака установа прво стагнира, па онда систематски опада? На лањској и преклањској скупштини нагласно је г. др. Лаза Станојевић, начеоник, да је у нашем народу и интелегенцији како према свему тако и према тој установи, која врши најузвишенији позив, овладао немар и нехат, и с родољубивим болом констатовано је разлику пре и после двадесет година. Те речи се односе само на материјално стање, но, хвала богу, у том погледу видимо, да је у последње доба пошло на боље, и баш су се од то доба појавили нови добротвори.

У том погледу, дакле, ако је било наставка биће још и напретка, но шта ћемо онда ако декаденција наступи на пољу још неразвијене позоришне уметности српске с ове стране Саве?

Тај предмет заслужује интензивно и самостално расправљање, а за сад ћемо само да га се дотакнемо, наглашујући, да нашу позоришну друштвену треба друкчије организовати и празнине јој попуњити. Пре свега треба управу артистичног

дела (т. ј. редитељство) оделити од управе економског дела, јер видимо из искуства, да то спојити у једне руке превазилази снагу једног човека. Ружићу се не може одрећи ни марљивост ни уметност, но и сам признаје (а мучност тог положаја увиђају и месни одбори), да је то за једног човека сувише, а штетно упливише и на његов глумачки позив. Бити глумац, редитељ и директор — све у једној особи и то глумац, који је сваки дан на позорници — то је одиста веома мучна задаћа. Поглавито је у интересу саме његове личности, у интересу српског позоришног уметништва желити, да Ружић има више времена да се одмара — и да на понос и славу његову и српске глуме даје и више учи и напредује, да му остало занимање не абсорбује толико времена и вечито нервозно стање не сатири физичну снагу његову. Нека је он редитељ, а не уједно и управитељ.

(Свршиће се.)

Л И С Т И Ћ И.

П О З О Р И Ш Т Е.

(Народно позориште у Београду). На тамошњој позорници даван је 19. августа: „Ковач“ (Le maître des forges) позоришна игра у четири чина и пет слика, написао Жорж Оне, превод с француског. О представи тога комада пишу „Српскенивине.“ ово:

„Говорити о користи, коју доноси позориште, скоро је излишно. Још стари народи појимали су важност и корист позоришта, и Талија, та заштитница драмске уметности, имала је врло лепо место у јелинском Пантеону. Наша драмска књижевност још је врло слаба. С тога превођење ваљаних дела из туђинских књижевности мора се сматрати као важна ствар, и ако је избор дела такав, да одговара задатку и да оправдава наде, које се с правом очекују од позоришта, онда се донета можемо надати побољшању укуса, живљем интересу публике за оно, што облагорођава дух и срце, онда је позориште доиста храм, у коме се човек образује и морално јача.

Наше је мишљење, да „Ковач“ потпуно заслужује срдачни одзив београдске публике, јер смо тврдо уверени, да је сваки гледалац однео у души праведно задовољство, видећи онако сјајну победу истине над заблудом, поштења над непоштењем, пожртвовања над себичношћу. С једне стране *Дерблеј*, поштен човек, нежан брат, добар господар, веран муж; с друге стране војвода *Блињи*, подлац, распусник, човек коме ништа није свето, окорели грешник, који не дршће ни пред светињом брака. Каква грдна разлика између човека од рада и необузданог левенте! Каква разлика идеја! Док један мисли како ће свакоме само добро да чини, догле други иде најгладнијим стазама, постаје дрски насртач на најсветија права, ваља се у гаду разврата. Таква два контраста остављају у души гледаоцевој дубоки утисак, стварају му веру у најлепше

врлине: љубав према ближњем, пожртвовање, љубав к раду и безграничну оданост истини.

Жорж Оне прихватио се врло срећне мисли, а обрадио ју је вештачки. Дубока психолошка истинитост, здрави морал, савршена техника, јесу главне карактерне црте овога дела, а изврстан превод сачувао је сву снагу бујне дикције, те нам при гледању оставља утисак.

Са више страна чули смо жељу, да би се тај комад радо и опет гледао, а надамо се, да ће се управа постарати, да нам и опет прибави таку пријатну забаву, с којом је спојена тако озбиљна и лепа поука.

Сама представа текла је живо и без икакве натеге. Декорације су биле извршене, а и глумачке маске као што треба. Особито су госпође и госпођице обратиле јаку пажњу на тоалету, и тиме много допринеле, да представа што свечаније испадне. Ми не мислимо, да је тоалета главна ствар, али ипак није ни тако што, што се може изгубити из вида, јер она много помаже, да утисци мисли потпуније испадају. Овом приликом, као у опште у новије време, доказале су, да важност костима није у скупоцености него у укусу. По свему у опште види се, да представљање конверзационих комада на нашој позорници нема несавладљивих тешкоћа, као што се то у опште претпостављало.

Од глумачког особља нарочито су се одликовали г. г. Цветић, Рајковић и г-ђа Гргурова, премда се и за остале може само добро рећи; али свакојако г-ђа Гргурова и г. Цветић, у својим, до душе, благодарним улогама однели су лаворике.

На кратко, ваљаношћу самога дела, пажљивим извођењем, декорацијама, одличном игром, ова је представа испала потпуно успешна.“

Издаје управа српског народног позоришта.